

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยผลการและแนวการกำกับภาพยนตร์ของวิจิตร คุณาวุฒิ เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยภายใต้การกำกับของวิจิตร คุณาวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปออกมาว่า ประวัติภูมิหลังของวิจิตร คุณาวุฒินั้นเป็นอย่างไร และเมื่อเปรียบเทียบกับผลงานเรื่องอื่นๆที่เคยกำกับแล้ว มีลักษณะเด่นที่ปรากฏในงานแต่ละเรื่องหรือไม่ อย่างไร ชีวิตและประสบการณ์ของเขาได้ถูกถ่ายทอดหรือสะท้อนอะไรบ้างในผลงานภาพยนตร์ วิจิตร คุณาวุฒิมีท่าทีหรือทรรศนะต่อโลกใน ผลงานที่ปรากฏอย่างไรบ้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ น่าจะสะท้อนถึงแนวการกำกับภาพยนตร์ของวิจิตร คุณาวุฒิว่าเป็นอย่างไร ซึ่งการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เป็นการศึกษาโดยการชมภาพยนตร์ไทยที่วิจิตร คุณาวุฒิเป็นผู้กำกับเท่าที่รวบรวมได้ทั้งหมด คือ ทั้งจากการตรวจสอบกับหอภาพยนตร์แห่งชาติ ร้านให้เช่าและร้านขายวีซีดีต่างๆ รวมทั้งการสอบถามจากครอบครัวของวิจิตร คุณาวุฒิ จากนั้นก็วิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงชีวิตและการทำงานแนวทางการกำกับภาพยนตร์ และศึกษาอย่างละเอียดกับภาพยนตร์ที่ผ่านการคัดเลือกด้วยเกณฑ์บางประการแล้ว รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิจิตร คุณาวุฒิในด้านต่างๆ และการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิจิตร คุณาวุฒิทั้งหมด โดยการวิจัยนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

ก. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่

1. บทสัมภาษณ์วิจิตร คุณาวุฒิในวารสารเอนเตอร์เทน ไม่ปรากฏวันเดือนปี
2. บทสัมภาษณ์ในวารสารหนังและวีดีโอฉบับพิเศษ "เรื่อนแพ" ไม่ปรากฏวันเดือนปี
3. บทความการเขียนเขียนบทในวารสารเอนเตอร์เทน ไม่ปรากฏวันเดือนปี
4. บทความในนิตยสารนรี ฉบับที่ 13 สิงหาคม 2531

5. เอกสารข้อมูลภาพยนตร์เรื่อง “เมียหลวง” และ “คนภูเขา” ของหอภาพยนตร์แห่งชาติ โดยมีรายละเอียดในเรื่องของผู้แสดง ทีมงาน เรื่องย่อ และเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยบางประการ เช่น การตัดบางซีนของคนภูเขาออก เป็นต้น

6. บทพากย์ภาพยนตร์ 4 เรื่อง คือ มือโจร เสน่ห์บางกอก เมียหลวงและเกิดเป็นหงส์ (เรื่องสุดท้ายมีต้นฉบับไม่สมบูรณ์)

7. บทภาพยนตร์ 9 เรื่อง คือ เสน่ห์บางกอก น้องรัก ไทรโคก สายเลือดสายรัก เมียหลวง ปากกามเทพ ดาวรุ่ง นางสาวโพระดก ดวงตาสวรรค์

ข. ข้อมูลประเภทวีดิทัศน์และวีซีดี

ในจำนวนภาพยนตร์ทั้ง 31 เรื่องนี้ มีเพียงจำนวน 12 เรื่องที่ยังสามารถหาชมได้ เนื่องจากจากภาพยนตร์ส่วนมากในยุค 16 ม.ม. นั้น มีเพียงสำเนาเดียว เมื่อนำไปฉายกันต่อๆ ไปก็ทำให้สูญหาย รวมทั้งภาพยนตร์บางเรื่องนั้นก็ได้อะมสหายไปแล้ว ภาพยนตร์ 12 เรื่องที่ยังสามารถหาชมได้ มีดังนี้

1. เหนือมนุษย์	วีซีดี
2. มือโจร	หอภาพยนตร์แห่งชาติ ศาลายา (ภาพยนตร์เจียบ)
3. เสน่ห์บางกอก	หอภาพยนตร์แห่งชาติ ศาลายา (ภาพยนตร์เจียบ)
4. เพชรตัดเพชร	หอภาพยนตร์แห่งชาติ ศาลายา
5. คนเหนือคน	หอภาพยนตร์แห่งชาติ ศาลายา
6. แม่ศรีไพร	หอภาพยนตร์แห่งชาติ ศาลายา
7. ปากกามเทพ	หอภาพยนตร์แห่งชาติ ศาลายา
8. เมียหลวง	วีซีดี
9. คนภูเขา	วีซีดี
10. ลูกอีสาน	วีซีดี
11. ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด	วีซีดี
12. เรือนแพ	วีซีดี

ในภาพยนตร์ทั้ง 12 เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกมา 2 เรื่องเพื่อทำการวิจัยในเชิงลึก คือ ภาพยนตร์เรื่อง “เมียหลวง” และ “คนภูเขา” ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ภาพยนตร์ทั้งสองนั้นมียังมีองค์ประกอบ

ของภาพยนตร์ค่อนข้างครบถ้วน กล่าวคือ เป็นภาพยนตร์ที่มีการลงเสียงมาแล้วเรียบร้อย คุณภาพของภาพยนตร์ยังค่อนข้างสมบูรณ์กว่าเรื่องอื่นๆ คือ สียังไม่เพี้ยน

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงแรงบันดาลใจในการสร้างแล้ว ภาพยนตร์ทั้งสองเรื่องนี้เป็นภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิ เลือกที่จะทำด้วยตนเอง คือ เมียหลวงนั้น เป็นภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิชื่อมาพร้อมกับน้ำเซาะทราย แต่ยังไม่มีโอกาสทำ เพราะต้องใช้ทุนค่อนข้างสูง เมื่อได้เข้ามาอยู่ไฟว์สตาร์และมีนายทุนแล้ว วิจิตร คุณาวุฒิจึงได้นำเรื่องดังกล่าวมาทำ และภาพยนตร์เรื่องเมียหลวงนั้นก็ เป็นภาพยนตร์แนวชีวิตอันเป็นแนวภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิ ได้สร้างเป็นประจำ ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “คนภูเขา” นั้นเป็นภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิ มีความต้องการที่จะสร้างมานานแล้วเช่นกัน ตั้งแต่เริ่มที่จะกำกับภาพยนตร์ด้วยตนเองเป็นเรื่องแรก คือ เรื่อง “ผาลิชอ” เมื่อประจวบกับโอกาสเหมาะหลายๆ ประการ จึงสามารถนำเรื่องนี้มาสร้างได้ นับเป็นภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิ มีแรงบันดาลใจต่อการสร้างอย่างเต็มที่ และในการให้สัมภาษณ์วิจิตร คุณาวุฒิก็บอกว่า เป็นภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิรักเรื่องหนึ่ง ส่วนเรื่องลูกอีสานนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญให้วิจิตร คุณาวุฒิทำ เรื่องผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอดนั้นเป็นภาพยนตร์ที่วิจิตร คุณาวุฒิเคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่าเป็นการทำเพื่อผ่อนคลาย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ประพันธ์เรื่อง คือ “โบตัน” นั้น ก็ทำให้ทราบด้วยว่า จริงๆ แล้ว วิจิตร คุณาวุฒิต้องการที่จะสร้างเรื่อง “ทองเนื้อเก้า” แต่ปรากฏว่ามีการนำไปทำเป็นละครโทรทัศน์เสียก่อน จึงเลือกเรื่องนี้แทน ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “เรือนแพ” นั้นเป็นภาพยนตร์ที่เจริญ เอี่ยมพึ่งพร เสนอให้วิจิตร คุณาวุฒิสร้างเช่นกัน

ค. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (depth interview) ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

2.1 บุคคลที่ใกล้ชิดของวิจิตร คุณาวุฒิ ได้แก่

คณิต คุณาวุฒิ. 7 มีนาคม 2546 และ 19 เมษายน 2546. บุตรชาย

ทองปอนด์ คุณาวุฒิ. 9 มีนาคม 2546 และ 19 เมษายน 2546. ภรรยา

มีชัย คุณาวุฒิ. 19 มีนาคม 2546. น้องชายต่างมารดา

ถาวร สุวรรณ. 7 เมษายน 2546. เพื่อนสมัยทำงานเดลิเมล์และเรียนเขียนบทกับ

ครูมารุตด้วยกัน

2.2 บุคคลที่เคยร่วมงานสร้างภาพยนตร์ ได้แก่

อนันต์ ทัดคำ. 24 มีนาคม 2546. ผู้บอกบทและควบคุมความต่อเนื่อง

ชาลี อินทรวิจิตร คุณาวุฒิ. 5 เมษายน 2546. ผู้อำนวยการสร้าง "ดวงตาสวรรค์"
และ ผู้ประพันธ์เพลงประกอบภาพยนตร์

พรนิต วิริยศิริ. 8 เมษายน 2546. ช่างภาพจากภาพยนตร์เรื่อง "ลูกอีสาน"

ปง อิศวินิกุล. 9 เมษายน 2546. ผู้ดูแลด้านบันทึกเสียง

สุนิตย์ อิศวินิกุล. 9 เมษายน 2546. ผู้ดูแลด้านบันทึกเสียง

กฤษณา อโศกสิน. 10 เมษายน 2546. เจ้าของบทประพันธ์ "ดวงตาสวรรค์", "น้ำ
เซาะทราย", "ปากามเทพ" และ "เมื่อยหลวง"

มนตรี อ่องเอี่ยม. 19 เมษายน 2546. ผู้ดูแลด้านเพลงและดนตรีประกอบ

ไพบัตน์. 23 เมษายน 2546. เจ้าของบทประพันธ์ "ผู้หญิงคนนั้นชื่อ บุญรอด"

2.3 นักแสดงที่เคยร่วมงานกับวิจิตร คุณาวุฒิ ได้แก่

วิไลวรรณ วัฒนพานิช. 9 มีนาคม 2546. นักแสดงเรื่อง "น.ส. พระดก"

ธงชัย ประสงค์สันติ. 17 มีนาคม 2546. นักแสดงเรื่อง "ลูกอีสาน" และ "ผู้หญิงคน
นั้นชื่อบุญรอด"

มนตรี เจนอักษร. 27 มีนาคม 2546. นักแสดงเรื่อง "คนภูเขา"

พนม นพพร. 29 มีนาคม 2546. นักแสดงเรื่อง "แม่ศรีไพร"

พยงค์ มุกดา. 30 มีนาคม 2546. นักแสดงและผู้ประพันธ์เพลง เรื่อง "เสน่ห์บาง-
กอก"

พิศมัย วิไลศักดิ์. 15 เมษายน 2546. นักแสดงเรื่อง "ดวงตาสวรรค์", "น.ส.
พระดก" และ "เรือนแพ"

วิยะดา อุมารินทร์. 16 เมษายน 2546. นักแสดงเรื่อง "เมื่อยหลวง"

วงเดือน อินทราวุธ. 21 เมษายน 2546. นักแสดงเรื่อง "เมื่อยหลวง"

อรชума ธีรวรรณ. 1 พฤษภาคม 2546. นักแสดงเรื่อง "เมื่อยหลวง"

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้ง 3 ประเภทมาเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำ
ข้อมูลมาทำการสังเคราะห์และแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ โดยแบ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะ
ลึก ออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลที่ได้มาซึ่งลักษณะนิสัยใจคอ สไตล์การดำเนินชีวิต หรือเรื่องราว
ส่วนตัวอื่นๆ และข้อมูลที่ได้มาซึ่งวิธีการทำงานและวิธีคิดในการทำงานและกำกับภาพยนตร์ของ
วิจิตร คุณาวุฒิ

สำหรับข้อมูลในส่วนของเอกสารนั้น มีทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลของบทสัมภาษณ์ของวิจิตร คุณาวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ ออกเป็นข้อมูลที่ได้มาซึ่งวิธีการทำงาน วิธีคิดของวิจิตร คุณาวุฒิเองและข้อมูลเกี่ยวกับตัวเนื้อหาของภาพยนตร์ เช่น บทภาพยนตร์ และบทพากย์ภาพยนตร์ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยพิจารณาถึงวิธีการเขียนบท และการสื่อความหมายด้วยภาพ ทั้งนี้เพราะภาพยนตร์หลายๆ เรื่องของวิจิตร คุณาวุฒินั้น ไม่สามารถหาชมได้ การได้ดูบทภาพยนตร์ ก็ถือว่าทำให้ได้ทราบในส่วนของเนื้อเรื่อง และจินตนาการถึงตัวภาพยนตร์ได้ในบางส่วนด้วย ซึ่งบทภาพยนตร์เหล่านี้ ผู้วิจัยสามารถศึกษาได้เพียงบางเรื่องเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดที่สามารถค้นหาพบได้เพียงบางเรื่องเท่านั้น และบางเรื่องก็มีผู้ยืมไปและได้ทำสูญหายไปก่อนหน้านี้

ในส่วนของข้อมูลที่เป็นผลงานภาพยนตร์ของวิจิตร คุณาวุฒินั้น ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อดูว่า ภาพยนตร์เหล่านี้ได้ถ่ายทอดอะไรที่เป็นบุคลิกภาพหรือความเป็นตัววิจิตร คุณาวุฒิออกมาบ้าง รวมทั้งจากการศึกษาข้อมูลอื่นๆ มาทั้งหมดแล้ว ก็จะนำมาช่วยวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์ด้วยว่า ขั้นตอนและวิธีการทำงานของวิจิตร คุณาวุฒินั้นมีความสอดคล้องกับผลงานที่ออกมาขนาดน้อยเพียงใด

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยจะนำเสนอในส่วนของชีวิตและการทำงานซึ่งได้จากการการเก็บข้อมูลบุคคลและเอกสารก่อน จากนั้นก็จะนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ผลงานและแนวทางการกำกับภาพยนตร์ของวิจิตร คุณาวุฒิ คุณาวุฒิ ในบทต่อๆ ไป โดยมีโครงร่างดังนี้

1. ประวัติและผลงานทั้งหมดของวิจิตร คุณาวุฒิ
2. ข้อมูลและรายละเอียดของภาพยนตร์ที่ได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกมาเพื่อการวิเคราะห์ในเชิงลึกและละเอียดโดยอาจแยกย่อยให้เห็นได้ดังนี้

2.1 เนื้อหาของภาพยนตร์

- 2.1.1. ประเภทของภาพยนตร์
- 2.1.2. แนวคิดสำคัญ / แก่นเรื่อง
- 2.1.3. เนื้อเรื่อง
- 2.1.4. บทสนทนา

2.2 การนำเสนอเรื่องของภาพยนตร์

2.2.1. การเปิดเรื่องและจบเรื่อง

2.2.2. การลำดับเรื่อง

2.2.3 โครงสร้างและความเป็นเอกภาพขององค์ประกอบต่างๆ

2.3 การใช้เทคนิคของภาพยนตร์

2.3.1. การใช้เทคนิคของกล้อง

2.3.2. การจัดองค์ประกอบภาพเพื่อสื่อความหมาย

2.3.3. การจัดแสงเพื่อสื่อความหมาย

2.3.4 การใช้เสียงเพื่อสื่อความหมาย

3. การนำเสนอวิธีการทำงานภาพยนตร์โดยมีรูปแบบดังนี้

3.1 งานก่อนการสร้างภาพยนตร์ (Pre-Production)

3.1.1 การเลือกเรื่องมาสร้างและการทำงานภาพยนตร์

3.1.2 การเลือกทีมงาน

3.1.3 การเลือกผู้แสดง

3.1.4 การวางแผนงานการถ่ายทำ

3.1.5 การหาสถานที่ถ่ายทำ

3.2 งานถ่ายทำภาพยนตร์ (Production)

3.2.1 การถ่ายทอดจากบทภาพยนตร์สู่ภาพยนตร์

3.2.2 การกำกับการแสดง

3.2.3 การควบคุมกล้อง การจัดแสงและภาพที่เกิดขึ้น

3.3 งานหลังการถ่ายทำ (Post-Production)

3.3.1 การตัดต่อ

3.3.2 การพากย์เสียงตัวละคร

3.3.3 การใส่เพลงและเสียงประกอบ

3.3.4 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

4. แนวทางการกำกับภาพยนตร์ของวิจิตร คุณาวุฒิ การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยสืบเนื่องมาจากข้อมูลอื่นๆ ที่ได้ทำการวิเคราะห์ไปก่อนหน้านี้ เพื่อให้เห็นแนวทางการกำกับภาพยนตร์ของวิจิตร คุณาวุฒิ